

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:3067

av Mikael Jansson (SD)

Medaljer till förtroendevalda m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för belöning av bl.a. förtroendevalda och en utredning av hithörande frågor och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I konstitutionsutskottets betänkande 1986/87:16 i anledning av motioner 1984/85:2327 och 1985/86:K811 med flera uttalas en grundläggande positiv syn på samhällets möjligheter att kunna uttrycka sin uppskattning av gjorda insatser utöver det vanliga. Emellertid avstod utskottet ifrån några konkreta åtgärder därvidlag, utan hänvisade blott till ”att det får ankomma på regeringen och Kungl. Majt Ordnar att göra erforderliga”.

Från och med 1974 års ingång tilldelas kommunala förtroendevalda, med flera, ej längre regelmässigt officiella belöningsmedaljer; i regel var det medaljen ”För medborgerlig förtjänst” – i silver utdelad senast under år 1955 – som ifrågakom. Enligt tillämpade principer erfordrades för medalj guld av 5:e storleken 30 – vid avgång eller slutad kommunal gärning 25 – års kommunal verksamhet i till exempel kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller socialnämnden, varav cirka 2/3 av tiden på levande post, det vill säga såsom ordförande i någon av nämnda institutioner eller landstingsman eller att under 30 år ha varit ledamot i kyrkoråd eller att ha varit nämndeman i 22 år, vid avgång 21, år, för medalj i guld av 8:e storleken dessutom att kommunen är större eller 40 års verksamhet eller flera, rentav en stark anhopning av, uppdrag eller 33–34 (i regel har vederbörande då fått guld 5 tidigare) såsom nämndeman; för medalj i guld av 12:e storleken erfordrades att under 15–20 års tid ha varit ordförande i landsting och landstings förvaltningsutskott eller motsvarande såsom de allra största städernas stadsfullmäktige eller drätselkammare (enligt äldre

kommunallag), medan medalj i guld av 18:e storleken endast på regeringens eget initiativ under 1900-talet tilldelats ett fåtal talmän i riksdagen och förutvarande statsråd.

Grundläggande principer – vilka sedermera modifierats – hade gemensamt sammanställts och meddelats underlydande förslagsställare den 4 december 1939 och rikets landshövdingeämbeten i början av 1951 av justitie-, social- och eklelesiastikdepartementen samt till häradshövdingarna den 25 februari 1942 av justitiedepartementet. Tidigare kunde till erhållande av medalj ”föreslås den som innehaft statlig eller kommunal lärarställning inom det allmänna skolväsendet minst 30 år samt fullgjort sin tjänst med nit och redlighet och gjort sig känd för oförvitlig personlig vandel” (skrivelse från Kungl. Skolöverstyrelsen, generaldirektören, den 5 januari 1968 till bland annat skolchefen i kommuner utan grundskolans högstadium eller annan högre skola), men efter utgången av juni 1968 tilldelades personal anställd vid kommunala och privata skolor icke statlig medalj, varefter medaljen För medborgerlig förtjänst framgent kommit att reserveras för allmänt medborgerliga insatser (skrivelse den 6 september 1968 från expeditionschefen i utbildningsdepartementet till generaldirektören och chefen för skolöverstyrelsen).

Tjänsteman med minst 40 års tjänstetid, som på ett utomordentligt sätt fullgjort ansvarsfyllda uppgifter, kunde erhålla Vasamedaljen i guld av 8:e storleken, oaktat han eller hon tidigare mottagit medaljen ”För nit och redlighet i rikets tjänst” eller däremot svarande armbandsur (jfr cirkulärskrivelse den 3 maj 1968 från presidenten i hovrätten för Västra Sverige till borgmästarna och häradshövdingarna i domstolarna under denna). Tidigare hade samma medalj, av 5:e storleken, brukat tilldelas vissa polismän (jämför byråskrivelse från chefen för landsstatsavdelningen i inrikesdepartementet den 2 mars 1956) och – till och med 1974 – civil-militära befattningshavare med kompani- och plutonsofficers tjänsteklass inom försvarsmakten.

Från och med 1975 års ingång förlänas utmärkelser inom Kungl. Majt Orden – oavsett, inkonsekvent nog, om de uttryckligen är ordnar eller ej (Svärdstecken, Svärdsmedalj, Vasatecken till utlänning, Vasamedalj) – icke längre till svenska medborgare (jfr motion 1986/87:K816).

Såsom delvis redan påtalats i tidigare motioner delas detta restriktiva synsätt, beträffande offentliga utmärkelser icke av omvärlden. Sverige har fått särställning, som knappast väcker gillande utan blott förvåning. Svenska medborgare förblir för den skull ej odekorerade, men i stället i okontrollerbar utsträckning som rentav stundom kan väcka internationell, uppmärksamhet. Således får ett stort antal utmärkelser – oftast med för, anknytning (frivilligorganisationer med flera) – enligt tjänstereglementet bäras till uniform (nya tillstånd meddelas av överbefälhavaren), men frånvaron av officiella utmärkelser torde ha bidragit till att många individer reglementsvidrigt utökar sin

”kollektion” med privata föreningsmedaljer, liknande – rentav rena privatordnar av utländsk extraktion – utan officiell sanktion (jfr motion 1987/88:FO720). Av högre dignitet anses allmänt de så kallade halvofficiella medaljerna, försedda med H. M. Konungens bild och kungl. krona. Denna kategori, vari även ingår vissa medaljer med okänt tillstånd, har beräknats till cirka 100 institutioner och organisationer, vilka utdelar – mer eller mindre ofta – ett drygt 100-tal olika medaljer (i några få utdelas nämligen flera av samma huvudman).

Därtill kommer, att svenska medborgare alltfört kan i lika stor – eller rent av större – utsträckning dekoreras av utländska makter, ett missförhållande som för övrigt på sin tid var en bidragande orsak till det svenska ordensväsendets tillkomst på rikens ständers tillskyndan!

Även om medaljen ”För medborgerlig förtjänst” enligt de senaste intentionerna får en viss exklusivitet och då i regel endast utdelas i de båda större och ursprungliga (från 1832) –storlekarna, talar skäl för att genom statsmakternas försorg ånyo kan utdelas en utmärkelse för långvariga och gedigna, dock mera lokalt betonade förtjänster i det kommunala eller praktiska livet. Därtill skulle med fördel den populära Vasamedaljen kunna tagas i bruk och förslagsvis i silver av 8:e storleken enligt äldre principer förlänas kyrkvårdar m.fl., medan för utomordentliga insatser brukas denna i guld av 5:e storleken eller i Vasatecknet; medaljen i guld av 8:e storleken torde bibehålla sin tidigare särställning. Justitiedepartementets hedersdiplom till avgående nämndemän har ju ej samma symboliska och materiella värde som tidigare medalj.

Riksdagen bör således ställa sig bakom, att intet hinder föreligger för ett omedelbart återupptagande av förläning av ifrågavarande utmärkelser, ej minst för belöning av förtroendevalda. Även bör regeringen bemyndigas tillsätta en särskild utredningsman med historisk sakkunskap dokumenterad inom vederbörande specialområden och med uppgift, sammanhanget även utreda frågan om krigsdekorationer och andra kommande belöningsformer.

För vinnande av enhetlighet vid bedömningen och att registreringen skall synes ändamålsenligt, att – såsom föreslogs i motioner 1984/85:2327 och (1991/92:K812 – alla frågor rörande belöningar – såsom skett i bl. a. Storbritannien, Belgien och Österrike samt, under senare år, Nya Zeeland – samordnades i en instans och naturligtast vore nog då, att Kungl. Majt Orden ombildades till ett Kungl. Maj:ts ordens- och medaljkansli. Efter beredning vid vederbörande statsdepartement skulle beslut rörande tilldelning av ordnar och medaljer lämpligen kunna ske i form av periodiska föredragningar av ordenskanslern inför Konungen.

Mikael Jansson (SD)